

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Β΄ Λυκείου Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών

Θεματική ενότητα:

Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας», 17-18

Τίτλος:

«Ήιρημαι ζῆν μετ' ἰσηγορίας»

Συγγραφή: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΡΑΦΩΤΙΑΣ

Εφαρμογή: ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ήρθημαι ζήν μετ' ίσηγορίας

Εφαρμογή σεναρίου

Βασίλης Συμεωνίδης

Δημιουργός

Αλέξανδρος Καραφωτιάς

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Β΄ Λυκείου Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών.

Χρονολογία

Από 5-12-2014 έως 15-12-2014

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ρητορικά Κείμενα: Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας», 17 - 18

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστοσελίδα του σεναρίου, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την πραγματοποίηση του σεναρίου απαιτείται η ύπαρξη εργαστηρίου πληροφορικής ή η δυνατότητα εξοπλισμού της σχολικής αίθουσας με πέντε φορητούς υπολογιστές και έναν βιντεοπροβολέα. Κρίνεται, επίσης, σκόπιμο τόσο ο διδάσκων όσο και οι διδασκόμενοι να είναι εξοικειωμένοι με την *ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας*. Από πλευράς τεχνολογικών γραμματισμών, προαπαιτείται μια προηγούμενη σχετική εξοικείωση στο περιβάλλον Wiki ή στο Google Drive, καθώς ο διαμοιρασμός των εργασιών των μαθητών είναι ζητούμενο των Φύλλων Εργασίας. Η χρήση των υπολοίπων λογισμικών θεωρείται εύκολη για τους μαθητές.

Στη συγκεκριμένη εφαρμογή, δεν υπήρχε προηγούμενη εξοικείωση των μαθητών με περιβάλλον Wiki ή Google Drive. Θα χρειαζόταν πολύς χρόνος για να επιτευχθεί στα πλαίσια του μαθήματος, κάτι που ίσως θα λειτουργούσε αποπροσανατολιστικά μετακινώντας το ενδιαφέρον από τα αρχαία ως γνωστικό αντικείμενο στις τεχνολογίες. Έτσι, προτιμήθηκε το περιβάλλον μιας ιστοσελίδας με δυνατότητα σχολιασμού από τους επισκέπτες – κάτι σαφώς πιο απλό – και δυνατότητα επικοινωνίας με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για την κατάθεση εργασιών/απαντήσεων. Επίσης, όπως φάνηκε από την εφαρμογή, ίσως είναι καλύτερο να δίνονται στους μαθητές εναλλακτικές δυνατότητες για την ίδια δραστηριότητα, με σκοπό να δημιουργήσουν υλικό σχετικό με τους σκοπούς του σεναρίου.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Αλέξανδρος Καραφωτιάς: «Ήρημαι ζήν μετ' ίσηγορίας», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Β' Λυκείου Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας».

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο δεν αντλεί από άλλα σενάρια

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο αφορά τη διδασκαλία παραγράφων ενός ρητορικού κειμένου, του «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας» του Δημοσθένη. Ένα αρχαίο κείμενο, εκτός από το είδος του γραπτού λόγου που εκπροσωπεί και της συνακόλουθης φιλολογικής του αξίας, συνδέεται πάντα με μια συγκεκριμένη ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα ή μπορεί να αποτελέσει αφορμή για σύγκριση με γεγονότα της σύγχρονης εποχής. Η διαίρεση των πολέμων με βάση το πολίτευμα του αντίπαλου κράτους χρησιμοποιείται από τον ρήτορα για την ανάδειξη της ειδοποιού διαφοράς δημοκρατίας και ολιγαρχίας, την οποία και θα αντιληφθούν οι μαθητές. Οι ρητορικές υπερβολές επιβάλλονται ίσως εξαιτίας του πιθανού κινδύνου που αντιβαίνει στα συμφέροντα της πόλεως. Η σύγκριση με παραδείγματα της νεότερης και σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας θα λειτουργήσει ως πειστήριο για την παραδοχή ότι οι επισημάνσεις του Δημοσθένη δε συγκρούονται ούτε με την κοινή λογική ούτε με την ιστορική πραγματικότητα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ο λόγος του Δημοσθένη, που εκφωνήθηκε το 351 ή το 350 π.Χ., θίγει το θέμα των σχέσεων της Αθήνας με τον βασιλιά των Περσών και τις δορυφόρους σατραπείες του. Πρόκειται για έναν λόγο που αναδεικνύει τα προβλήματα των ελληνικών πόλεων στα μέσα του 4^{ου} π.Χ. αιώνα, δημιουργεί εύλογα ερωτήματα για την εξωτερική πολιτική της Αθήνας και εστιάζει στην αιτία των προβλημάτων που ταλανίζουν την εύθραυστη ελληνική ισορροπία, την αντιπαλότητα δημοκρατικών και ολιγαρχικών καθεστώτων. Αν κάποιος λάβει υπόψη του το ιστορικό υπόβαθρο της περιόδου, την πολιτική της Αθήνας έναντι των συμμάχων της, τον Συμμαχικό Πόλεμο στα μέσα της δεκαετίας

του 350 π.Χ., τη μνησικακία των Αθηναίων και την εχθρότητά τους απέναντι σε όλους αυτούς (Ροδίων συμπεριλαμβανομένων) που βοήθησαν στη διάλυση της Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας, θα απορήσει με την ανάληψη από τον Δημοσθένη μιας τέτοιας «υπεράσπισης»: των δημοκρατικών Ροδίων που ζητούν απεγνωσμένα βοήθεια για την επαναφορά της δημοκρατίας και της ελευθερίας στην πόλη τους.

Στην επιχειρηματολογία του ο Δημοσθένης επιδέξια μειώνει την επικινδυνότητα της ανάληψης μιας πρωτοβουλίας από την Αθήνα και, αφού παρουσίασε την πολεμική αρωγή στη Ρόδο ως ευκαιρία για την πόλη, αναλαμβάνει να παρουσιάσει τον λόγο που ουσιαστικά τον οδήγησε στην απόφασή του να υπερασπιστεί τους Ροδίους στο αίτημα τους. Είναι ένας γνήσιος δημοκρατικός, θιασώτης της ελευθερίας, της ισηγορίας και της αθηναϊκής γενναιοδωρίας. Οι σχολιαστές του θεωρούν ότι ο λόγος έχει πολλά αδύναμα σημεία, ότι εσκεμμένα δεν παρουσιάζει την ιστορική πραγματικότητα (σχέσεις με Φίλιππο) ως έχει, και αυτό είναι ευδιάκριτο και από τους μαθητές. Ο ρήτορας όμως έχει βασικό στόχο να πείσει, να παρακινήσει και να προστατεύσει το ύψιστο ιδανικό, την ελευθερία, η οποία πραγματώνεται μόνο μέσα σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Αυτό είναι το αντικείμενό του στις παραγράφους 17-18 που εξετάζονται στο σενάριο. Ίσως και να είχε πλήρη συνείδηση ότι η πρότασή του θα καταψηφιστεί. Δε σταματά, όμως, να αντλεί υλικό από το κεφάλαιο του συμφέροντος. Συμφέρει το «ήρῆσθαι ζῆν μετ' ἰσηγορίας», διότι αυτό εξασφαλίζει το δικαίωμα του πολίτη στον άνθρωπο. Αυτή η διδακτική ενότητα θα βοηθήσει τους μαθητές να αντιληφθούν τη δύναμη του επιχειρήματος, τη δυνατότητά του να πείσει και να εμπνεύσει ένα ακροατήριο. Θα συνειδητοποιήσουν ότι μερικές φορές η υπερβολή δεν αποτελεί κάλυμμα της κινδυνολογίας αλλά προσπάθεια αποφυγής της. Ομαδοσυνεργατικά θα οδηγηθούν σε συμπεράσματα και κρίσεις που αφορούν πολλές ιστορικές περιόδους και θα αναρωτηθούν από ποιους τελικά κινδυνεύει η δημοκρατία.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές / μαθήτριες αναμένεται:

- Να διακρίνουν τις διαφορές δημοκρατίας και ολιγαρχίας τόσο σε επίπεδο στρατηγικών επιλογών πολιτεύματος όσο και σε επίπεδο ήθους, συμμετοχής και προσωπικής βούλησης του πολίτη.
- Να κατανοήσουν την έννοια του μπερριαλισμού και ερευνώντας τα αίτια διαφόρων πολέμων της αρχαιότητας και της σύγχρονης εποχής να οδηγηθούν σε συμπεράσματα για τη διαχρονικότητα του όρου.
- Να αντιληφθούν ότι η κινδυνολογία και η υπερβολή αποτελούν χαρακτηριστικά του προπαγανδιστικού λόγου διαχρονικά.
- Να εννοήσουν ότι η προσπάθεια των δημοκρατικών κρατών να διατηρήσουν την ειρήνη συχνά τορπιλίζεται από τις ενέργειες ολιγαρχικών ή αυταρχικών καθεστώτων.
- Να αντιμετωπίζουν με κριτικό τρόπο τα αίτια μιας πολεμικής σύγκρουσης, εντάσσοντας την τελευταία ιστορική δομή που τη δημιούργησε.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές / μαθήτριες αναμένεται:

- Να ερευνήσουν τις αιτίες των διαφορών στις μεταφραστικές απόπειρες του ίδιου αποσπάσματος.
- Να ασχοληθούν με τη σημασία και παραγωγή λέξεων δημιουργώντας δικές τους ασκήσεις.
- Να κατανοήσουν τα χαρακτηριστικά της γλώσσας διαφορετικών κειμενικών ειδών, συγκεκριμένα: άρθρου, επιστολής, πολυτροπικού κειμένου (αφίσα, παρουσίαση PowerPoint).
- Να προσαρμόσουν το ύφος του γραπτού κειμένου στην περίπτωση επικοινωνίας που τους ζητείται κάθε φορά: ύφος άρθρου, φιλικής επιστολής.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές / μαθήτριες αναμένεται:

- Να ταξινομούν λεκτικά σύνολα με στόχο τη λογική κατανόηση του περιεχομένου μιας συγκεκριμένης περιόδου.
- Να συγκρίνουν αίτια ιστορικών γεγονότων (πολέμων) διαφόρων περιόδων και να κατανοούν τη σημασία τους.
- Να κατατάσσουν ιστορικά γεγονότα σε χρονολογική σειρά.
- Να αντλούν πληροφορίες από διάφορα κειμενικά είδη πειθούς (ρητορικός λόγος, άρθρο) και να αντιλαμβάνονται την έννοια της αισθητικής αξίας του γραπτού λόγου.
- Να θυμούνται ότι ένα ρητορικό κείμενο (και συνακόλουθα ο πολιτικός λόγος της σύγχρονης εποχής) μπορεί να περιέχει στοιχεία προπαγανδιστικού λόγου και υπερβολής.
- Να εστιάσουν στην επιχειρηματολογία ενός ρήτορα και να αξιολογήσουν τα επιχειρήματά του.
- Να εργαστούν ομαδοσυνεργατικά και να κατανοήσουν ότι ο καθένας αποκτά έναν σημαντικό ρόλο μέσα στην ομάδα. Η μη επίτευξη του στόχου του κάθε ρόλου θέτει σε κίνδυνο όλη την ομάδα.
- Να εργαστούν σε πλαίσιο συναγωνισμού δημιουργώντας δικό τους υλικό-ασκήσεις και να το διαμοιραστούν με τις υπόλοιπες ομάδες.
- Να γίνουν παραγωγοί μίας ομαδικής παρουσίασης, η κάθε ομάδα συνδημιουργός της παραγωγής της τάξης.
- Να έρθουν σε επαφή με την κοινωνία του πολιτισμού, της τεχνολογίας και της γνώσης.

Διδακτικές πρακτικές

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος που χρησιμοποιείται στα σενάρια διδασκαλίας με χρήση ΤΠΕ στοχεύει εξ ορισμού στην ανάπτυξη της συνεργασίας και συνεισφοράς

των μελών των ομάδων. Οι μαθητές γίνονται συνδημιουργοί ασκήσεων, αυτενεργούν στην πορεία προς τη γνώση, αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους και μέσα. Η μέθοδος όλων – μέρος – όλων ανταποκρίνεται στον στόχο που είναι η εξύψωση της δημοκρατίας και η συνειδητοποίηση των κινδύνων που την απειλούν διαχρονικά.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η δομή της ιστορικής περιόδου που διανύουμε και η συγκυρία, η οικονομική και ταυτόχρονα βαθύτατα πολιτική κρίση που ταλαιπωρεί τη χώρα, η ρευστότητα που επικρατεί μετά τις εκλογικές αναμετρήσεις, η νωθρότητα με την οποία αντιμετωπίζουμε την «πολιτεία» μας, καθιστούν τις απόψεις του Δημοσθένη επίκαιρες, αν όχι σύγχρονες. Η αθηναϊκή δημοκρατία κινδυνεύει από την ολιγαρχία. Η ελληνική δημοκρατία του 21^{ου} αιώνα κινδυνεύει; Οι μαθητές μετά το τέλος του σεναρίου θα είναι σε θέση να απαντήσουν στο ερώτημα εξετάζοντας τους πιθανούς οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς κινδύνους που αποσταθεροποιούν το πολίτευμά μας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Από το 2014-15 έγιναν αλλαγές στο Λύκειο σχετικές με την διδακτέα ύλη και τις ώρες διδασκαλίας του μαθήματος. Συγκεκριμένα, στη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας αφιερώνεται πλέον μία (1) ώρα την εβδομάδα και όχι δύο (2) και η διδασκαλία περιορίστηκε και δεν περιλαμβάνει τα αποσπάσματα από τον «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας» λόγο του Δημοσθένη. Αυτό επηρέασε καθοριστικά την εφαρμογή, εκτός από τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τη μετάφραση και τα λεξιλογικά. Όσα αναφέρει στη συνέχεια ο συντάκτης του σεναρίου αφορούν την προηγούμενη κατάσταση, ως τη σχολική χρονιά 2013-14.

Οι στόχοι του σεναρίου συνδέονται απόλυτα με τους στόχους που θέτει το [Αναλυτικό Πρόγραμμα](#) για τη διδασκαλία της ενότητας. Συγκεκριμένα, οι μαθητές

καλούνται να διακρίνουν «πίσω από τις ρητορικές υπερβολές» τις αγεφύρωτες διαφορές ολιγαρχίας και δημοκρατίας που δημιουργούν ένα μόνιμο κλίμα αμοιβαίας δυσπιστίας. Η εξέταση των διαφορών δεν απομακρύνει από τον στόχο του ρήτορα που είναι η παροχή βοήθειας προς τους δημοκρατικούς Ροδίους. Η ιστορική προσέγγιση του κειμένου, εν ολίγοις, δεν απομακρύνει από το κειμενικό είδος του ρητορικού λόγου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η πορεία προς τη διερεύνηση των διαφορών της δημοκρατίας και της ολιγαρχίας διευκολύνεται σημαντικά από τη χρήση των ΤΠΕ. Εκτός της πρακτικής αξιοποίησής τους ως μέσου αναζήτησης πληροφοριών, οι ΤΠΕ καθίστανται αναγκαίες στην ανάπτυξη των δημιουργικών δεξιοτήτων των μαθητών μέσω λεξιλογικών ασκήσεων που μόνοι τους επεξεργάζονται, στην ομαδική δημιουργία της παρουσίασης των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους, στη διασαφήνιση χαρακτηριστικών κειμενικών ειδών (άρθρο, επιστολή). Η αποτελεσματικότητα της χρήσης των ΤΠΕ είναι ευδιάκριτη στον διαμοιρασμό των απαντήσεων των μαθητών με τη χρήση του Wiki του μαθήματος.

Στην εφαρμογή του σεναρίου αποφεύχθηκε η χρήση περιβαλλόντων που απαιτούν κωδικούς. Έτσι, η επικοινωνία των μαθητών ήταν άμεση, κατά την εφαρμογή του σεναρίου. Ζητήματα συνεργασίας, διαμοιρασμού αρχείων και συνεργατικών κειμένων που προέβλεπε το σενάριο επιτεύχθηκαν με την δια ζώσης επικοινωνία μεταξύ των μαθητών.

Το ψηφιακό περιβάλλον στήθηκε με γνώμονα τη λειτουργικότητα και την ευκολία. Οι υπερσύνδεσμοι άνοιγαν σε νέα παράθυρα, αν και αυτό αντίκειται στη λογική του διαδικτύου. Ακόμα, δόθηκε η δυνατότητα να μεταφορτώνουν τα Φύλλα Εργασίας σε μορφή αρχείων .doc και να κάνουν στο περιβάλλον του κειμενογράφου τις δραστηριότητες που μπορούσε να υποστηρίξει. Η παράδοση των αρχείων έγινε είτε με αποστολή τους μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είτε με χρήση φορητού

μέσου αποθήκευσης. Γενικές οδηγίες για τον τρόπο απάντησης και με στοιχεία επικοινωνίας είναι εύκολα προσβάσιμες από κάθε σελίδα του ψηφιακού περιβάλλοντος.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Έκφραση-Έκθεση Γ΄ Λυκείου:

Η Πειθώ – 4. [Η αξιολόγηση του επιχειρήματος](#)

Ιστορία Γ΄ Γυμνασίου:

Κεφ. 10^ο: [Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η Ελλάδα.](#)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου Γ΄ Λυκείου Γενικής Παιδείας:

Κεφ. Ε΄: [Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.](#)

Ρητορικά Κείμενα:

-[Δημοσθένης, «Υπέρ της Ροδίων ελευθερίας», 17-18.](#)

-[Βιβλίο Καθηγητή](#) [Παιδαγωγικό Ινστιτούτο]. Εναλλακτικά, βλ. [Βιβλίο Καθηγητή](#) [Ψηφιακό Σχολείο].

[Συντακτικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

«Μικρός Απόπλους» [Κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή – Υπευθ. Άγγ. Περδικούρης]:

-[Θουκυδίδης, «Ιστορίες» 6.18.](#) Στο *Thucydidis Historiae* I–II. 1942. Ed. H. S. Jones & J. E. Powell. Oxford: Clarendon Press.

-[Πλάτων, «Κρίτων» 49d.](#) Στο *Platonis Opera*, vol. I–V. 1900–1907. Ed. J. Burnet. Oxford University Press.

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Δημοσθένης, [«Υπέρ \(Περί\) της Ροδίων ελευθερίας», 14-20](#). Στο *Demosthenis Orationes I–III*. 1903 - 1931. S. H. Butcher & W. Rennie. Oxford: Clarendon Press:

1. Μετάφραση Β. Η. Τσακατίκας. Στο *Λόγοι του Δημοσθένη. Γ' Ολονθιακός, Υπέρ της Ελευθερίας των Ροδίων, Ισοκράτη Επιστολή προς Φίλιππον*. χ.χ. Εισαγωγή, μετάφραση, σημειώσεις. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

2. Μετάφραση Κ. Θ. Αραπόπουλος & Ν. Γ. Κασιμάκος. Στο *Δημοσθένης. Λόγοι. V, Περί συντάξεως, Περί των συμμοριών, Περί της των Ροδίων Ελευθερίας, Υπέρ Μεγαλοπολιτών, Περί της ατελείας προς Λεπτινήν* [1939] χ.χ. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

Empires Special: The Greeks - Crucible of Civilization: *Empire of the Mind*, part III (2000-): [Απόσπασμα](#) [Αιτίες και αφορμή του Πελοποννησιακού Πολέμου] (διάρκειας: 06'45''), Production: PBS Productions, narration: Liam Neeson. Πρόκειται για σειρά τριών επεισοδίων αφιερωμένων στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό [πηγή: YouTube].

Φωτογραφίες / Εικόνες

[Ιππείς: Οι αριστοκράτες της Αρχαίας Αθήνας](#) [πηγή: Μουσείο Ακρόπολης].

Ιστοσελίδες

[«Γιατί η Κριμαία είναι τόσο σημαντική για τη Ρωσία»](#). [πηγή: ηλεκτρονική εφημ. "News.247", 01/03/2014].

Έκθεση Γ' Λυκείου – Θεωρία για το άρθρο: [Το άρθρο](#) [πηγή: «Ludus Literarius» - ιστολόγιο για τις Τέχνες και τα Γράμματα].

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Fotonea](#) [Ιστοσελίδα δημιουργίας & επεξεργασίας εικόνων].

[Glogster](#) [Διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα].

[Hot Potatoes](#) [Λογισμικό δημιουργίας ασκήσεων. πηγή: «Εκπαιδευτικό Λογισμικό». Ιστοχώρος του Γ. Σαλονικίδη – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Καρκαγιάννης, Α. [«Αιτίες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου»](#), [πηγή: εφημερίδα «Η Καθημερινή», 02/09/2009].

[Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας](#) των Liddell, H. - Scott, R. 1901-1904 [1897]. τ. I - IV. Μτφρ. Ξ. Μόσχος - Μ. Κωνσταντινίδης. Αθήνα: Ι. Σιδέρης [πηγή: Perseus Digital Library – Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα].

[Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott](#) [πηγή: Ψηφίδες για την Ελληνική γλώσσα - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

[Συμμαχικός Πόλεμος](#). [πηγή: Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]: [Παράλληλη αναζήτηση στα λεξικά](#)

[The Centennia Historical Atlas](#) [Ελεύθερο λογισμικό ανάγνωσης και προβολής ιστορικών χαρτών].

[Timetoast](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας χρονογραμμών].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Η πορεία που περιγράφεται έχει τροποποιηθεί με βάση τις νέες ανάγκες και τις ιδιαίτερες συνθήκες της εφαρμογής του σεναρίου. Συγκεκριμένα:

Αφαιρέθηκαν τα ονόματα από τις ομάδες, επειδή ήταν κάτι που δεν ταίριαζε στο προσωπικό ύφος επικοινωνίας του συγκεκριμένου καθηγητή με τους συγκεκριμένους μαθητές. Χρησιμοποιήθηκε η αρίθμηση των ομάδων.

Έγιναν αλλαγές στη διατύπωση των ερωτήσεων προς την εξής κατεύθυνση: λακωνικότερη έκφραση· μικρότερες προτάσεις που καθοδηγούν – κατά το δυνατόν – γραμμικά, χωρίς πρωθύστερες διατυπώσεις, τους μαθητές στις δραστηριότητες· απλούστευση της διατύπωσης με χρήση ρημάτων, πιο καθημερινό λεξιλόγιο. Ο λόγος των αλλαγών σχετίζεται με το συγκεκριμένο πλαίσιο επικοινωνίας που διαμορφώνει ξεχωριστές ανάγκες και ύφος. Ακόμη, στα Φύλλα Εργασίας δεν προτιμήθηκε η φράση «κατά κόλα διαίρεση» και αντικαταστάθηκε με το «σύντομες φράσεις με νοηματική ενότητα».

Τα Φύλλα Εργασίας αναδιατάχθηκαν σε σχέση με τον σχεδιασμό που περιγράφεται και παρατίθενται στο τέλος με τη νέα δομή και μορφή τους. Το 1ο Φύλλο Εργασίας χωρίστηκε σε δύο, στο πρώτο έμειναν οι δραστηριότητες της μετάφρασης και στο δεύτερο τα λεξιλογικά. Συνεπώς, το αρχικό 2ο Φύλλο Εργασίας έγινε τρίτο· οι νέες συνθήκες έκαναν εξεζητημένη την προσέγγιση που προβλεπόταν για τους «πολιτειολόγους» (3η ομάδα), αφαιρέθηκε και μεταφέρθηκε ως εργασία σε μία 5η ομάδα. Το κενό καλύφθηκε με την διαίρεση των «φιλολόγων» (4η ομάδα) των οποίων οι δραστηριότητες φάνταζαν περισσότερες. Άρα, και ό,τι αναφέρεται στο 3ο Φύλλο αριθμήθηκε ως τέταρτο. Τέλος, το σενάριο δεν εφαρμόστηκε σε περιβάλλον Wiki, αλλά ιστοσελίδας Webnode, στην οποία η πρόσβαση και ο σχολιασμός δεν απαιτούν όνομα χρήστη και κωδικό. Ακόμη, έγινε προσπάθεια να αποφευχθεί η χρήση λογισμικού που απαιτούσε την αγορά (Centennia). Σε κάθε περίπτωση διατηρήθηκε το πνεύμα και η στόχευση του σεναρίου του οποίου η περιγραφή

ακολουθεί όπως την συνέταξε ο δημιουργός του, εκτός από την αρίθμηση των Φύλλων Εργασίας.

Τεχνικά, το σενάριο εφαρμόστηκε με τη λογική ότι έχουμε ομάδες ερωτήσεων και όχι ομάδες μαθητών. Έτσι, στην ίδια ομάδα ερωτήσεων δούλευαν παράλληλα δύο και τρεις (υπο)ομάδες μαθητών που κάποιες φορές συνεργάζονταν δια ζώσης μεταξύ τους. Επίσης, οι μαθητές κλήθηκαν να δουν και τις απαντήσεις στις άλλες ομάδες για να σχολιάσουν π.χ. τις μεταφράσεις, όπως προβλέπονταν από δραστηριότητα του σεναρίου.

Για τη διευκόλυνση διδάσκοντος και διδασκομένων κρίνεται σκόπιμο η κατανομή των μαθητών σε ομάδες να έχει προηγηθεί των ωρών διδασκαλίας που αφιερώνονται στο σενάριο. Επίσης, χρήσιμο θα ήταν προς αποφυγή απώλειας χρόνου ο διδάσκων να έχει φροντίσει εκ των προτέρων για την ορθή λειτουργία και παρουσίαση όλων των ιστοσελίδων και λογισμικών. Τέλος, μια σύντομη επαφή του τμήματος με το περιβάλλον Wiki θα ήταν αποτελεσματική κατά την ενασχόληση των μαθητών με τα διάφορα [Φύλλα Εργασίας](#). Για όλες τις ώρες χρειάζεται το εργαστήριο της πληροφορικής ή η ειδικά εξοπλισμένη αίθουσα όπως έχει προαναφερθεί.

Α' Φάση

2 διδακτικές ώρες (1^η και 2^η)

Οι τέσσερις ομάδες θα ασχοληθούν με το προς έρευνα κείμενο και συγκεκριμένα ανά δύο θα εξετάσουν μία παράγραφο. Οι ομάδες των Ιστορικών και Δημοσιογράφων την παράγραφο 17 και οι ομάδες των Φιλολόγων και Πολιτειολόγων την παράγραφο 18. Κοινή εργασία αποτελεί η κατά κώλα διαίρεση του κειμένου (το απόσπασμα διδάσκεται περί τα τέλη Ιανουαρίου, οι μαθητές είναι εξοικειωμένοι με τη διαίρεση) για τη διευκόλυνσή τους στη μεταφραστική τους απόπειρα που ακολουθεί (25 λεπτά). Αφού όλες οι ομάδες ανεβάσουν τις μεταφράσεις τους στο Wiki του μαθήματος, ανά δύο οι ομάδες συγκρίνουν τις μεταφράσεις τους, εντοπίζουν τις πιθανές διαφορές και ερευνούν – εντοπίζουν τις αιτίες που οδήγησαν σε διαφορετική μετάφραση.

Συγκεκριμένα, τίθεται το ερώτημα αν οι διαφορές αφορούν τη συντακτική ανάλυση ενός ρηματικού τύπου (υποκείμενο απαρεμφάτου, μετοχής, συντακτική ανάλυση απαρεμφάτου μετοχής), αν αφορούν τη μετάφραση ενός συγκεκριμένου χρόνου (πώς μεταφράζεται η δυνητική οριστική, η δυνητική ευκτική, η απορηματική υποτακτική κ.λπ.). Τέλος, συγκρίνουν τα αποτελέσματά τους με τις μεταφράσεις που προτείνει η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Η ύπαρξη δύο μεταφράσεων, συχνά διαφορετικών, διευκολύνει τον διδάσκοντα στο να αναμοχλεύσει το θέμα των παραλλήλων μεταφράσεων (οι μαθητές έχουν εξοικειωθεί και με αυτό από την Α΄ Λυκείου) και να θέσει ερωτήματα προς συζήτηση, όπως ποιοι παράγοντες μας οδηγούν να ακολουθήσουμε τη μεταφραστική απόπειρα ενός μεταφραστή, γιατί δε χρησιμοποιούμε κάποιον άλλο, ποια κριτήρια εντέλει ακολουθούμε στη δική μας προσπάθεια να μεταφράσουμε ένα απόσπασμα (20 λεπτά).

Κατά τη διάρκεια της 2^{ης} διδακτικής ώρας οι μαθητές καλούνται να «παίξουν» με τη γλώσσα, να ερευνήσουν τις λέξεις, να δημιουργήσουν ασκήσεις τις οποίες στη συνέχεια και θα «λύσουν» στην τάξη. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιώντας το λογισμικό [Hot Potatoes](#) καλούνται να «φτιάξουν» ασκήσεις. Προτείνεται οι μαθητές να επιλέξουν πέντε λέξεις του αποσπάσματος και, αφού αναζητήσουν τη σημασία τους σε λεξικά, καλούνται να δημιουργήσουν παράγωγες λέξεις. Στις πέντε λέξεις τις αρχαίας ελληνικής θα αντιστοιχίσουν πέντε παράγωγες της νέας ελληνικής. Η ομάδα των Ιστορικών θα κατασκευάσει μία άσκηση συμπλήρωσης κενών, η ομάδα των Δημοσιογράφων μία άσκηση πολλαπλής επιλογής, η ομάδα των Πολιτειολόγων μία άσκηση αντιστοίχισης και η ομάδα των Φιλολόγων ένα σταυρόλεξο (αναλυτικά στο [Φύλλο Εργασίας 1](#) και [Φύλλο Εργασίας 2](#)). Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές χαλαρώνουν λειτουργώντας ομαδοσυνεργατικά και παίζοντας, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν υλικό για την προσπέλαση του λεξιλογικού τμήματος του μαθήματος με την παραγωγή ασκήσεων διαφόρων ειδών (30 λεπτά). Στη συνέχεια, οι μαθητές

ανεβάζουν τις ασκήσεις τους, τις διαμοιράζονται, τις απαντούν και ενημερώνουν την ολομέλεια ανεβάζοντας τις απαντήσεις στο Wiki του μαθήματος (15 λεπτά).

Β' Φάση

2 διδακτικές ώρες (3^η και 4^η)

Σε αυτήν τη φάση, οι μαθητές ασχολούνται με τις δραστηριότητες του [Φύλλου Εργασίας 3](#) ανάλογα με το όνομα της ομάδας τους. Οι Ιστορικοί ανατρέχουν σε σειρά πολεμικών αναμετρήσεων κατά τη διάρκεια του 5^{ου} και του 4^{ου} αιώνα π. Χ.. Προσπαθούν να διακρίνουν αν τα αίτια αυτών των συγκρούσεων ανταποκρίνονται στη διάκριση των αιτίων που ακολουθεί ο Δημοσθένης. Κρατούν σημειώσεις για κάθε πολεμική αναμέτρηση, τις οποίες αργότερα θα ενσωματώσουν στη γραμμή του χρόνου που θα κατασκευάσουν χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λογισμικό ([Timetoast](#)). Στη συνέχεια, προσπαθούν να ελέγξουν την ορθότητα της διάκρισης του Δημοσθένη. Τα ιστορικά παραδείγματα με τα οποία έχουν ήδη ασχοληθεί θα χρησιμοποιηθούν για να πλαισιώσουν την παρουσίασή τους, η οποία και θα αναρτηθεί στο Wiki. Αυτό που περιμένουμε ως απάντηση είναι πολύ απλά ότι οι ιδεολογικές διαφορές που παρουσιάζονται ως μόνη αιτία διαμάχης με τα ολιγαρχικά καθεστώτα εμφανίζονται και σε πολλές άλλες περιπτώσεις διαμάχης μεταξύ δημοκρατικών (η ηγεμονία ή η δύναμη για παράδειγμα της Αθήνας και η επιβολή της στους συμμάχους – υπηκόους της), ενώ αρκετοί σύγχρονοι ιστορικοί θεωρούν αυτές τις διαφορές ως γενεσιουργές αιτίες πολέμων δημοκρατικών κρατών.

Θέτουμε, λοιπόν, ερωτήματα στους μαθητές μας σχετικά με τον όρο «ιμπεριαλισμός», με τον οποίο και θα ασχοληθεί εκτενώς η ομάδα των Δημοσιογράφων. Η συγκεκριμένη ομάδα διερευνά τα αίτια σημαντικών πολέμων στο πλαίσιο του ιμπεριαλισμού (αρχαίου και σύγχρονου) μέσα από αντίστοιχη αρθρογραφία και η αναζήτηση αυτών των διαχρονικών αιτίων θα αναρτηθεί στο Wiki υπό τη μορφή άρθρου. Οι μαθητές με αυτόν τον τρόπο γνωρίζουν το κειμενικό είδος που έτσι και αλλιώς θα μελετήσουν στο μάθημα της Γλώσσας της Γ' Λυκείου.

Η ομάδα των Πολιτειολόγων θα ασχοληθεί με την έρευνα πηγών. Φιλόσοφοι, στοχαστές και ρήτορες της αρχαιότητας αξιοποιούνται για να φωτίσουν ερωτήματα όπως: ποια είναι τελικά η διαφορά των πολιτευμάτων; Σε ποιον βαθμό ο πολίτης και το ήθος του καθορίζουν το πολίτευμα; Ποια η δύναμη του συμφέροντος στην επιλογή του πολιτεύματος; Η ομάδα θα αναρτήσει τις απαντήσεις της στο Wiki χρησιμοποιώντας το [Glogster](#) ή, εναλλακτικά, το ευκολότερο σχετικά [Fotonea](#), για να δημιουργήσει ένα πολυτροπικό κείμενο με εικόνες / προτομές των αρχαίων στοχαστών και των απόψεών τους.

Τέλος, η ομάδα των Φιλολόγων θα ασχοληθεί με την αισθητική αξία του λόγου του Δημοσθένη. Θα ερευνήσει τα χαρακτηριστικά του ρήτορα, θα τα εντοπίσει στο προς έρευνα απόσπασμα και θα προσπαθήσει να αναδείξει τη σημασία των σχημάτων λόγου σε ένα ρητορικό κείμενο. Αφού αναρτήσει τον πίνακα των σχημάτων λόγου στο Wiki του μαθήματος, θα ερευνήσει την *παθοποιία* και *ηθοποιία* του ρήτορα. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα αποδοθούν με το κειμενικό είδος της επιστολής, είδος που διδάσκονται στη Γλώσσα της Β΄ Λυκείου.

Στη δεύτερη διδακτική φάση, οι μαθητές συνολικά ερευνούν, συνθέτουν, αποδομούν και δομούν, με βάση συγκεκριμένα ερωτήματα που διακονούν συγκεκριμένους στόχους. Κάθε ομάδα καλείται να απαντήσει με ένα διαφορετικού είδους κείμενο, πολυτροπικό ή μη, χρήσιμο πάντως και για την επόμενη τάξη. Αυτό ίσως βοηθήσει τον διδάσκοντα να καταστήσει σαφές ότι ο ρητορικός λόγος της αρχαιότητας δύναται να αποδοθεί με διάφορες μορφές σήμερα, και τελικά ο καθένας στην καθημερινότητά του αναγκάζεται ή επιλέγει να χρησιμοποιήσει βασικά χαρακτηριστικά αυτού του είδους πεζού λόγου της αρχαιότητας.

Γ΄ Φάση

1 διδακτική ώρα (5^η ώρα)

Σύγκληση ολομέλειας και ανακοίνωση απαντήσεων έρευνας Β΄ Φάσης (3^{ης} και 4^{ης} ώρας). Κρίνεται σκόπιμο οι μαθητές να έχουν διαλευκάνει αρκετά ζητήματα και να

έχουν πάρει τις απαντήσεις σε ερωτήματα που ενδεχομένως ανέκυψαν πριν προχωρήσουν στην τελευταία φάση. Η συγκεκριμένη φάση μπορεί και να παραβλεφθεί για οικονομία χρόνου, αν οι μαθητές έχουν κατορθώσει να ανακοινώσουν τις απαντήσεις στα ερωτήματα της Β΄ Φάσης της 4^{ης} ώρας.

Δ΄ Φάση

2 διδακτικές ώρες (6^η και 7^η ώρα)

Στην τελευταία φάση του σεναρίου, επανερχόμαστε στο προς εξέταση κειμενικό είδος: ο ρητορικός λόγος είναι κείμενο πειθούς και οι μαθητές καλούνται να αξιολογήσουν τα επιχειρήματα του ρήτορα (έχουν ήδη ασκηθεί σε αυτό από το προηγούμενο κείμενο του Λυσία, καλό είναι όμως να έχουν και τη θεωρία του επιχειρήματος – συλλογισμού, όπως αυτή παρατίθεται στη Γλώσσα της Γ΄ Λυκείου). Στη συνέχεια, θα συζητήσουν για την αποτελεσματικότητα της δημοσθένειας πειθούς. Τα επιχειρήματα του ρήτορα μπορούν να χαρακτηριστούν κινδυνολογικά ή υπερβολικά. Το ερώτημα που θα απασχολήσει την ολομέλεια είναι το κατά πόσο είχε άδικο ο Δημοσθένης να φοβάται τη φιλία ή τη συμμαχία με την ολιγαρχία. Πόσο επισφαλής, δηλαδή, είναι μια τέτοια συμμαχία. Οι μαθητές καλούνται να ανατρέξουν στην ιστοριογραφία του 20^{ου} αιώνα, να ανασυνθέσουν την εποχή του Μεσοπολέμου, να ερευνήσουν την ουδετερότητα των αστικών δημοκρατιών, την αδράνειά τους στη ναζιστική επέκταση, την υπερφίαλη πεποίθηση ότι η συμφωνία του Μονάχου που διαμέλισε ένα δημοκρατικό κράτος (Τσεχοσλοβακία) θα εξασφάλιζε την ειρήνη. Με τη χρήση του [Centennia](#) θα αντιληφθούν τις συνοριακές αλλαγές, την οφθαλμοφανή επεκτατική διάθεση της ναζιστικής Γερμανίας. Η επισφαλής φιλία δημοκρατίας και ναζισμού θα αποδοθεί σε μια παρουσίαση την οποία θα συνθέσει όλη η τάξη αναλαμβάνοντας κάθε ομάδα ένα συγκεκριμένο υπο-έργο (αναλυτικά στο [Φύλλο Εργασίας 4](#)).

Τώρα πια μπορεί να τεθεί στην ολομέλεια το ερώτημα κατά πόσο οι συνθήκες ζωής σήμερα δημιουργούν τις προϋποθέσεις ανάδειξης φασιστικών πολιτικών

μορφωμάτων και πώς καλείται η δημοκρατία να σταθεί όρθια σε συνθήκες κρίσης (το ερώτημα μπορεί να αποτελέσει εργασία για το σπίτι). Η ομαδική παρουσίαση πρέπει να έχει τελειώσει την 7^η διδακτική ώρα.

Στο τέλος της ώρας καλό είναι να γίνει μια συζήτηση αναστοχασμού και αξιολόγησης των πρακτικών και μεθόδων που ακολουθήθηκαν, στόχος είναι να γίνει κατανοητό ότι με τις ΤΠΕ και τη χρήση τους απέκτησαν δεξιότητες, ανακάλυψαν αδυναμίες και οδηγήθηκαν σε ερευνητικά πεδία και γνωσιολογικά ζητήματα που ενδεχομένως να μην είχαν αντιληφθεί με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Γενικές οδηγίες για κάθε Φύλλο

Αν απαντήσετε εδώ, στο αρχείο κειμένου, χρησιμοποιήστε το πίνακα που ακολουθεί και στείλτε τα αρχεία με τις απαντήσεις σας στο dialogos2014@gmail.com με όποιο τρόπο θέλετε (ηλεκτρονικό μήνυμα, υπερσύνδεσμο σε αποθηκευτικό νέφος όπως Dropbox ή GoogleDrive, κλπ).

Αν απαντήσετε στο ψηφιακό περιβάλλον της ιστοσελίδας, γράψτε στο πλαίσιο που υπάρχει από κάτω. Μπορείτε, επίσης, να σχολιάσετε συγκεκριμένη απάντηση με την επιλογή που δίνεται κάτω δεξιά στο πλαίσιό της.

Τέλος, υπάρχει και σχετικό πλαίσιο που δίνει τη δυνατότητα να σχολιάσετε χρησιμοποιώντας λογαριασμό στο κοινωνικό δίκτυο facebook.

Στο ψηφιακό περιβάλλον κάθε ομάδας και πριν από τα Φύλλα Εργασίας προτάσσεται το αρχαίο κείμενο.

Δημοσθένης, «Περί της Ροδίων ελευθερίας» 17-18

[17] Ὅρατε δὲ κάκειν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι πολλοὺς ὑμεῖς πολέμους πεπολεμήκατε καὶ πρὸς δημοκρατίας καὶ πρὸς ὀλιγαρχίας. καὶ τοῦτο μὲν ἴστε καὶ αὐτοί· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πρὸς ἑκατέρους ἔσθ' ὑμῖν ὁ πόλεμος, τοῦτ' ἴσως ὑμῶν οὐδείς λογίζεται. ὑπὲρ τίνων οὖν ἐστίν; πρὸς μὲν τοὺς δήμους ἢ περὶ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, οὐ δυναθέντων δημοσίᾳ διαλύσασθαι ταῦτα, ἢ περὶ γῆς μέρους ἢ ὄρων ἢ φιλονικίας ἢ τῆς ἡγεμονίας· πρὸς δὲ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπὲρ μὲν τούτων οὐδενός, ὑπὲρ δὲ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας·

[18] ὥστ' ἔγωγ' οὐκ ἂν ὀκνήσαιμ' εἰπεῖν μᾶλλον ἡγεῖσθαι συμφέρειν δημοκρατομένους τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχομένους φίλους εἶναι. πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ

χαλεπῶς ἂν εἰρήνην ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, ὅποτε βουλευθεῖτε, πρὸς δ' ὀλιγαρχομένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοι εὖνοι γένοιοντ' ἂν.

Ακολουθούν οι διευκρινίσεις:

Στις σελίδες αυτές θα βρείτε τα Φύλλα Εργασίας για την εφαρμογή διδακτικού σεναρίου με χρήση ΤΠΕ. Το σενάριο αφορά τις παραγράφους 17-18 από τον λόγο του Δημοσθένη «Περὶ τῆς Ροδίων Ἐλευθερίας».

1^ο Φύλλο Εργασίας (μετάφραση)

Ομάδες 1 και 2

Δραστηριότητα 1

- Διαβάστε προσεκτικά το απόσπασμα από τον λόγο του Δημοσθένη. Θα το βρείτε στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).
- Στη συνέχεια, (η 1η και 2η ομάδα) θα ασχοληθείτε με την παράγραφο 17.
 - ο α. Εντοπίστε λέξεις που δεν γνωρίζετε και δεν μπορείτε να κατανοήσετε εύκολα από τα συμφραζόμενα. Καταγράψτε ορισμένες από αυτές και συμβουλευτείτε τα λεξικά από την [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) ή το [Ψηφιακό σας Βιβλίο](#).
 - ο β. Χωρίστε το κείμενο σε **σύντομες φράσεις με νοηματική ενότητα**. Στη συνέχεια γράψτε/ αντιγράψτε τις φράσεις και προσπαθήστε να τις μεταφράσετε.
- Αν απαντήσετε εδώ, στο αρχείο κειμένου, χρησιμοποιήστε το πίνακα που ακολουθεί και στείλτε τα αρχεία με τις απαντήσεις σας στο dialogos2014@gmail.com με όποιον τρόπο θέλετε (ηλεκτρονικό μήνυμα, υπερσύνδεσμο σε αποθηκευτικό νέφος, κλπ).

- Αν απαντήσετε στο ψηφιακό περιβάλλον της ιστοσελίδας, γράψτε τη μετάφραση κάτω από κάθε φράση και μέσα σε παρένθεση. Έτσι:

Ὅρατε δὲ κάκειν', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
(Προσέξτε και αυτό, Αθηναίοι)

Παράγραφος	Μετάφραση
Ὅρατε δὲ κάκειν', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συνεχίστε...	Προσέξτε και αυτό, Αθηναίοι συνεχίστε...

Δραστηριότητα 2

- Να δείτε τη μετάφραση μιας άλλης ομάδας (στο ψηφιακό περιβάλλον των απαντήσεων) και να τη συγκρίνετε με τη δική σας.
- Γράψτε σε νέο σχόλιο/ απάντηση τις πιθανές διαφορές που εντοπίσατε.
- Δείτε τις παράλληλες μεταφράσεις του αποσπάσματος στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).
- Γράψτε σε νέο σχόλιο/ απάντηση σε ποια σημεία έχουν διαφορές από τη δική σας (συντακτική ανάλυση μετοχής, μετάφραση χρόνου, υποκείμενο απαρεμφάτου ή μετοχής);

Ομάδες 3 και 4

Δραστηριότητα 1

- Διαβάστε προσεκτικά το απόσπασμα από τον λόγο του Δημοσθένη. Θα το βρείτε στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).
- Στη συνέχεια, (η 3η και 4η ομάδα) θα ασχοληθείτε με την παράγραφο 18.
 - α. Εντοπίστε λέξεις που δεν γνωρίζετε και δεν μπορείτε να κατανοήσετε εύκολα από τα συμφραζόμενα. Καταγράψτε ορισμένες από αυτές και συμβουλευτείτε [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) ή το [Ψηφιακό σας Βιβλίο](#).
 - β. Χωρίστε το κείμενο σε **σύντομες φράσεις με νοηματική ενότητα**. Στη συνέχεια, γράψτε/ αντιγράψτε τις φράσεις και προσπαθήστε να τις μεταφράσετε.
- Αν απαντήσετε εδώ, στο αρχείο κειμένου, χρησιμοποιήστε το πίνακα που ακολουθεί και στείλτε τα αρχεία με τις απαντήσεις σας στο dialogos2014@gmail.com με όποιον τρόπο θέλετε (ηλεκτρονικό μήνυμα, υπερσύνδεσμο σε αποθηκευτικό νέφος, κλπ).
- Αν απαντήσετε στο ψηφιακό περιβάλλον της ιστοσελίδας, γράψτε τη μετάφραση κάτω από κάθε φράση και μέσα σε παρένθεση. Έτσι:

Ὅρατε δὲ κάκεϊν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

(Προσέξτε και αυτό, Αθηναίοι)

Παράγραφος	Μετάφραση
Ὅρατε δὲ κάκεϊν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συνεχίστε...	Προσέξτε και αυτό, Αθηναίοι συνεχίστε...

Δραστηριότητα 2

- Να δείτε τη μετάφραση μιας άλλης ομάδας (στο ψηφιακό περιβάλλον των απαντήσεων) και να τη συγκρίνετε με τη δική σας.
- Γράψτε σε νέο σχόλιο/ απάντηση τις πιθανές διαφορές που εντοπίσατε.
- Δείτε τις παράλληλες μεταφράσεις του αποσπάσματος στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#).
- Γράψτε σε νέο σχόλιο/ απάντηση σε ποια σημεία έχουν διαφορές από τη δική σας (συντακτική ανάλυση μετοχής, μετάφραση χρόνου, υποκείμενο απαρεμφάτου ή μετοχής),

2^ο Φύλλο Εργασίας (λεξιλογικά)

ΟΜΑΔΕΣ 1 και 2

Δραστηριότητα 1

- Επιλέξτε πέντε (5) λέξεις από το απόσπασμα (παράγραφος 17).
- Αναζητήσετε το θέμα και τη σημασία των λέξεων στα λεξικά από [την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) ή στην [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott](#) στις Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα ή στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη [“Perseus”](#).
- Βρείτε παράγωγα των λέξεων και τη σημασία που έχουν.

Λέξη	Θέμα/ -τα	Σημασία	Παράγωγα	Σημασία

Δραστηριότητα 2

- Δημιουργική πρόταση: χρησιμοποιήστε το λογισμικό [HotPotatoes](#) για να δημιουργήσετε λεξιλογικές ασκήσεις που θα ανταλλάξετε μεταξύ σας.
- Συγκεκριμένες ενδεικτικές προτάσεις:
 - α. Δημιουργήστε άσκηση (Jcloze) συμπλήρωσης κενών (για κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση της αρχαίας θα δημιουργήσετε προτάσεις που θα αναδεικνύουν το νόημα της παράγωγης λέξης, η οποία θα συμπληρώνει το κενό).
 - β. Δημιουργήστε άσκηση (Jquiz) πολλαπλής επιλογής (για κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση

της αρχαίας θα δώσετε τέσσερις επιλογές εκ των οποίων η μία θα είναι η σωστή).

- γ. Δημιουργήστε άσκηση (Jmatch) αντιστοίχισης (κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση της αρχαίας θα αντιστοιχίζεται με τη σημασία της).
- δ. Δημιουργήστε άσκηση (Jcross) σταυρόλεξου (με βάση τη σημασία της θα αναζητείται η παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση της αρχαίας).
- Στείλτε τα αρχεία με τις απαντήσεις σας στο dialogos2014@gmail.com

ΟΜΑΔΕΣ 3 και 4

Δραστηριότητα 1

- Επιλέξτε πέντε (5) λέξεις από το απόσπασμα (παράγραφος 18).
- Αναζητήσετε το θέμα και τη σημασία των λέξεων στα λεξικά από [την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) ή στην [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott](#) στις Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα ή στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη “Perseus”.
- Βρείτε παράγωγα των λέξεων και τη σημασία που έχουν.

Λέξη	Θέμα/ -τα	Σημασία	Παράγωγα	Σημασία

Δραστηριότητα 2

- Δημιουργική πρόταση: χρησιμοποιήστε το λογισμικό [HotPotatoes](#) για να δημιουργήσετε λεξιλογικές ασκήσεις που θα ανταλλάξετε μεταξύ σας.
- Συγκεκριμένες **ενδεικτικές** προτάσεις:
 - α. Δημιουργήστε άσκηση (Jcloze) συμπλήρωσης κενών (για κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση της αρχαίας θα δημιουργήσετε προτάσεις που θα αναδεικνύουν το νόημα της παράγωγης λέξης, η οποία θα συμπληρώνει το κενό).
 - β. Δημιουργήστε άσκηση (Jquiz) πολλαπλής επιλογής (για κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση

της αρχαίας θα δώσετε τέσσερις επιλογές εκ των οποίων η μία θα είναι η σωστή).

- γ. Δημιουργήστε άσκηση (Jmatch) αντιστοίχισης (κάθε παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση της αρχαίας θα αντιστοιχίζεται με τη σημασία της).
- δ. Δημιουργήστε άσκηση (Jcross) σταυρόλεξου (με βάση τη σημασία της θα αναζητείται η παράγωγη λέξη της νέας ελληνικής των λέξεων προς διαπραγμάτευση της αρχαίας).
- Στείλτε τα αρχεία με τις απαντήσεις σας στο dialogos2014@gmail.com

3^ο Φύλλο Εργασίας

Ομάδα 1η (ιστορική προσέγγιση)

Έχετε ήδη ασχοληθεί με τη μετάφραση της παραγράφου 17. Θυμηθείτε/ προσέξτε τα χαρακτηριστικά που αποδίδει ο Δημοσθένης στους πολέμους μεταξύ δημοκρατικών καθεστώτων.

- Αναζητήστε πληροφορίες για τους πολέμους της Αθήνας εναντίον της Σάμου, Ποτίδαιας, Μυτιλήνης, Μήλου, Μεγάρων και Συρακουσών, κατά τον 5ο π.Χ. αιώνα. Ενδεικτικά, μπορείτε να δείτε [εδώ](#) όπου δίνεται μια σχετική πληροφόρηση για τις περισσότερες συγκρούσεις που αναφέραμε.

Απαντήστε με 40 περίπου λέξεις για κάθε μία από τις πολεμικές αναμετρήσεις.

[Αν απαντήσετε εδώ, στείλτε το αρχείο στο dialogos2014@gmail.com]

- Θυμηθείτε τα [αίτια του Συμμαχικού πολέμου](#) τον οποίο και πραγματευόμαστε. Στη συνέχεια, επισκεφτείτε το [TimeRime](#) και χρησιμοποιήστε το λογισμικό για τη δημιουργία χρονογραμμής. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και το [TimeToast](#) ή άλλη υπηρεσία που πιθανόν γνωρίζετε. Σε κάθε ημερομηνία πολέμου προσθέστε και τις σύντομες σημειώσεις σας.
- Διαβάστε προσεκτικά από το [Βιβλίο του Καθηγητή](#) της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Β΄ Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης τις σελίδες 165, 166 και 167 και δώστε έμφαση στα σημεία που μιλάει για τους πολέμους (οριζόντια και κάθετη διάκριση).
 - Σε τι συμπεράσματα μπορείτε να φτάσετε αναφορικά με την ορθότητα και ακρίβεια της διάκρισης των αιτίων από το Δημοσθένη;
 - Επιβεβαιώνεται ιστορικά ότι τα αίτια των πολέμων με ολιγαρχίες είναι μόνο ιδεολογικά;
- Για την απάντησή σας δημιουργήστε σύντομη παρουσίαση σε αρχείο PowerPoint (ή παρόμοιο λογισμικό) με ιστορικά παραδείγματα.

Ομάδα 2η (δημοσιογραφική προσέγγιση)

Σε αυτό το Φύλλο Εργασίας θα ασχοληθείτε με την έννοια του ιμπεριαλισμού, δηλαδή της επεκτατικής πολιτικής.

- Αναζητήσετε τον ορισμό της έννοιας στα [λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.
- Ανατρέξετε σε διάφορες πηγές για να διερευνήσετε τα αίτια σημαντικών πολέμων. Συγκεκριμένα η αναζήτησή σας θα εστιάσει στον:
 - [Πελοποννησιακό πόλεμο](#),
 - [Συμμαχικό πόλεμο](#),
 - [Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο](#) και
 - [Κρίση Κριμαίας](#)
- Στη συνέχεια, θα γράψετε ένα [άρθρο](#) 300 λέξεων, (αν απαντήσετε εδώ, στείλτε το αρχείο κειμένου με την απάντησή σας στο dialogos2014@gmail.com)

Ομάδα 3η (φιλολογική προσέγγιση 1)

Διαβάστε τα δύο σχόλια που παρατίθενται σχετικά με την αισθητική αξία του λόγου του Δημοσθένη και προσπαθήστε να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο χαρακτηριστικά αποσπάσματα που να επιβεβαιώνουν τα σχόλια. Θα δημιουργήσετε μία σύντομη παρουσίαση σε αρχείο PowerPoint (ή παρόμοιο λογισμικό).

«Ο Δημοσθένης χρησιμοποιεί την καθαρή αττική διάλεκτο. Οι μεταφορικές έννοιες, οι εικόνες και οι υπερβολές προσδίδουν στο λόγο του ύφος μοναδικό, ενώ το πάθος, η πειστικότητα, η ζωντάνια, η γλωσσική απλότητα και ο ειρωνικός τόνος αποτελούν γνωρίσματα της τέχνης του. Σήμερα, ο Δημοσθένης αναγνωρίζεται ως ο μεγαλύτερος πολιτικός ρήτορας όλων των αιώνων.»

(Ιστορία της Αρχαίας ελληνικής γραμματείας, Α, Β, Γ Γυμνασίου)

«Μεγάλη είναι και η **αισθητική** αξία των λόγων του, η οποία αναγνωρίζεται από τους μελετητές του έργου του. Κατέχει ο ρήτορας την τέχνη της **ηθοποιίας**. Έχει δηλ. την ικανότητα να σκιαγραφεί με τον λόγο του (ως λογογράφος) τον εσωτερικό κόσμο και τον χαρακτήρα των πελατών του. Κάθε φορά ο λογογράφος μεταμορφώνεται σε πρόσωπο ξεχωριστό της υψηλής κοινωνίας, σε «καλόκαρδο επαρχιώτη», σε «κλαψιάρη τραυματία πολέμου», σε «κατεργάρη» ή σε «φιλήσυχο μικροαστό».

Εξάλλου, ο λόγος του γενικά, ορμητικός, τολμηρός, ζωηρός, λαμπρός, οδηγεί με αργό ρυθμό στην κλιμάκωση των νοημάτων για να καταλήξει, ίσως απροσδόκητα, σ' ένα σύντομο αλλά σαφές και αποστομωτικό για τον αντίπαλο συμπέρασμα. Με την καλοδουλεμένη και φροντισμένη μορφή τους οι λόγοι του Δημοσθένη χαρίζουν μεγάλη φήμη στον δημιουργό τους και παράλληλα αποτελούν ένα απολαυστικό ανάγνωσμα. Είναι ένα σπουδαίο μέσον πνευματικής ψυχαγωγίας για τον αναγνώστη».

(Ρητορικά κείμενα Β' Λυκείου Θεωρητικής Κατεύθυνσης, Εισαγωγή Δημοσθένη)

Ομάδα 4η (φιλολογική προσέγγιση 2)

1. Θα ασχοληθείτε με τα σχήματα λόγου που εντοπίζονται στο απόσπασμα του αρχαίου κειμένου και στη συνέχεια συμπληρώστε τον πίνακα.

Μπορείτε να ξαναθυμηθείτε τα σχήματα λόγου από το [Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας](#).

Σχήμα λόγου	Σημεία του κειμένου
Αντιθέσεις	
Υπερβατό	
Υπερβολή	
Χιαστό	
Υποφορά και ανθυποφορά	
Πολυσύνδετο	
Λιτότητα	
Επαναφορά και αντίθεση	

2. Θυμηθείτε τις «έντεχνες πίστεις» (δηλαδή τους τρόπους πειθούς του ρήτορα) και συγκεκριμένα την «παθοποιία» και την «ηθοποιία» ([εισαγωγικά μαθήματα](#) των Ρητορικών Κειμένων).
3. Περιγράψτε σύντομα α) το ήθος του ρήτορα, των ακροατών, των ολιγαρχικών, των δημοκρατικών και β) τα συναισθήματα που προσπαθεί να προκαλέσει ο Δημοσθένης.
4. Υποθέστε ότι παρακολουθήσατε την Εκκλησία του Δήμου και στέλνετε επιστολή σε κάποιον Ρόδιο φίλο σας στην οποία και τον ενημερώνετε για την ηθοποιία και παθοποιία του ρήτορα (200 λέξεις).

Ομάδα 5 (πολιτειακή προσέγγιση)

Ο Δημοσθένης στο συγκεκριμένο απόσπασμα του λόγου του προσπαθεί να εντοπίσει την ειδοποιό διαφορά των δύο πολιτευμάτων, της δημοκρατίας και της ολιγαρχίας. Η μελέτη των πολιτευμάτων των αρχαίων κρατών απασχόλησε αρκετούς πνευματικούς ανθρώπους της κλασικής εποχής.

- Μελετήστε τις απόψεις διαφόρων από αυτούς στο [Ψηφιακό Βιβλίο](#) του μαθητή (Ηρόδοτο, Αριστοτέλη, Χριστιανική αντίληψη, σύγχρονη διαίρεση: ερώτηση 7). Μελετήστε, επίσης, τις απόψεις του Πλάτωνα, του Ισοκράτη και του Δημοσθένη σχετικά με τα βιοθεωρητικά αίτια της αντίθεσης δημοκρατίας και ολιγαρχίας ([Βιβλίο του Καθηγητή](#), σελίδα 167).
 - Ποια είναι λοιπόν τα βασικά χαρακτηριστικά των πολιτευμάτων;
 - Ποιες είναι οι απόψεις των φιλοσόφων και πολιτικών σχετικά με τα πολιτεύματα και το ήθος των πολιτών;
- Οι απαντήσεις των ερωτήσεων θα γραφούν σε μια αφίσα που θα δημιουργήσετε χρησιμοποιώντας το [Glogster](#) ή το [Fotonea](#).
- Στείλτε τα αρχεία με τις απαντήσεις σας στο dialogos2014@gmail.com με όποιο τρόπο θέλετε (ηλεκτρονικό μήνυμα, υπερσύνδεσμο σε αποθηκευτικού νέφος, κλπ).

4^ο Φύλλο Εργασίας κοινό για όλες τις ομάδες

Δραστηριότητα 1 (τα επιχειρήματα)

Η πίστη (απόδειξη) είναι το κυριότερο μέρος ενός ρητορικού λόγου, εφόσον εκεί ο ρήτορας επιχειρηματολογεί για να ισχυροποιήσει τη θέση του και να πείσει τους ακροατές του.

- Ποια είναι τα επιχειρήματα του Δημοσθένη στις παραγράφους 17 και 18; Χαρακτηρίστε τα (λογικά, ηθικά, ψυχολογικά, υπερβολικά κ.τ.λ.) και αξιολογήστε τα συμπληρώνοντας τον πίνακα.

(Μπορείτε να συμβουλευτείτε τη [θεωρία του επιχειρήματος και της αξιολόγησής του](#) από το βιβλίο της Έκθεσης Γ' Λυκείου:

Επιχείρημα	Χαρακτηρισμός	Αξιολόγηση

- Σκεφτείτε τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και συζητήστε μεταξύ σας αν τελικά ο ρήτορας πετυχαίνει το σκοπό του, δηλαδή να πείσει το ακροατήριό του για την αναγκαιότητα της αθηναϊκής επέμβασης. Καταθέστε την τελική εκτίμησή σας.
- Οι σχολιαστές του Δημοσθένη, όπως γίνεται εμφανές στα ερμηνευτικά σχόλια [του Ψηφιακού σας Βιβλίου](#) θεωρούν ότι οι συγκεκριμένες παράγραφοι χαρακτηρίζονται από υπερβολή και κινδυνολογία. Σύμφωνα με τον Δημοσθένη, η φιλία και η συμμαχία μεταξύ δημοκρατικών και ολιγαρχικών καθεστώτων είναι επισφαλής.

Εσείς πιστεύετε ότι ο Δημοσθένης είναι υπερβολικός σε αυτό το σημείο; Απαντήστε γράφοντας παράγραφο 80-100 λέξεις.

Δραστηριότητα 2 (σύγχρονη ιστορία)

- Αναζητήστε στο διαδίκτυο στοιχεία για τις σχέσεις της χιτλερικής Γερμανίας με άλλα ευρωπαϊκά κράτη (Βρετανία, Γαλλία, Σοβιετική Ένωση). Μπορείτε να επισκεφτείτε και τις παρακάτω σελίδες των σχολικών βιβλίων για τα γεγονότα πριν το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου: [την επεκτατική διάθεση της Γερμανίας και τη συμμαχία με τη Σοβιετική Ένωση](#) και [τα αίτια του πολέμου](#).
- Επίσης, αναζητήστε στο διαδίκτυο χάρτες που απεικονίζουν τις συνοριακές μεταβολές στην Ευρώπη από τον Ιανουάριο 1935 έως Σεπτέμβριο 1939. (Αν είναι εγκατεστημένο, μπορείτε να αξιοποιήσετε το λογισμικό ιστορικών χαρτών [Centennia](#)).
- Τώρα μπορείτε να ασχοληθείτε με το κατά πόσο υπάρχει ιστορικό προηγούμενο επισφαλούς φιλίας των διαφορετικών καθεστώτων στην Ευρώπη του 20^{ου} αιώνα.

Θα πρέπει να ετοιμάσετε παρουσίαση PowerPoint (ή παρόμοιο λογισμικό), που θα έχει:

- Τις απαραίτητες πληροφορίες με μορφή κειμένου κατάλληλου για παρουσίαση.
 - Σχετικούς χάρτες.
 - Σχετικές φωτογραφίες.
 - Πιθανές γραπτές πηγές.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το συγκεκριμένο σενάριο θα μπορούσε να αποτελέσει μέρος μιας Ερευνητικής Εργασίας με στόχο τη διερεύνηση των πολιτευμάτων από την αρχαιότητα, την ανάλυση όρων της παγκόσμιας ιστορίας (ιμπεριαλισμού – φασισμού) και τις μεθόδους προάσπισης της δημοκρατίας.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Ο διδάσκων θα πρέπει να είναι αρκετά προσεκτικός στην τήρηση του προβλεπόμενου χρόνου ενασχόλησης των μαθητών με τις δραστηριότητες τους. Υπάρχει ο κίνδυνος να ξεφύγει χρονικά. Για αυτόν τον λόγο, απαιτείται η κατάλληλη προετοιμασία αίθουσας – εργαστηρίου και μαθητών με τεχνικές, μεθόδους και λογισμικά που θα χρησιμοποιηθούν.

Μετά τη συγκεκριμένη εφαρμογή, μπορούν να γίνουν οι παρακάτω παρατηρήσεις που βασίζονται στην παρατήρηση κατά τη διάρκειά της και στην συζήτηση/αναστοχασμό με τους μαθητές, μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων. Μέρος του αναστοχασμού ηχογραφήθηκε.

Οι στόχοι που είναι σχετικοί με τις γνώσεις για τον κόσμο υποτιμήθηκαν εκ των πραγμάτων (με βασική αιτία την αλλαγή της ύλης και των ωρών διδασκαλίας από τη χρονιά 2014-15 που ουσιαστικά κατέργησαν τη διδασκαλία που αφορά την πτυχή της γραμματείας). Η αρχαία γλώσσα πρακτικά υποτιμάται ως φορέας περιεχομένου και πολιτισμού και δεν υπήρξε ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες που οδηγούσαν στο ιστορικό πλαίσιο του ρητορικού λόγου και στην ευρύτερη σύνδεση του με ιστορικά γεγονότα. Περιορισμένο ήταν και το ενδιαφέρον για την αξιολόγηση της επιχειρηματολογίας.

Σχετικά με τους στόχους για τη γνώση της γλώσσας (μετάφραση και λεξιλογικά), ορισμένοι μαθητές βρήκαν τις μεταφράσεις από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και τις αξιοποίησαν, πριν δοκιμάσουν μόνοι τους. Αυτό από τη μία

δείχνει δεξιότητες ψηφιακού γραμματισμού, από την άλλη προκαλεί ερωτηματικά για την στάση τους απέναντι στο αρχαίο κείμενο. Προχώρησαν σε διασκευασμένη μίξη των δύο μεταφράσεων. Άλλοι βρέθηκαν αντιμέτωποι με τον εαυτό τους και τη δυνατότητα να επεξεργαστούν ένα αρχαίο κείμενο. Έμεναν αμήχανοι μπροστά στις οθόνες και, όπως, φάνηκε από την κουβέντα αναστοχασμού, δήλωσαν ότι προτιμούν την παραδοσιακή διδασκαλία στην οποία λειτουργούν ως σύνολο και η συμμετοχή των μαθητών είναι ατομική (ή καθόλου;). Όμως, οι περισσότεροι μαθητές δούλεψαν ικανοποιητικά και ευχαριστήθηκαν τον τρόπο ενασχόλησής τους με το κείμενο. Ήταν ευκαιρία να δουν τι μπορούν να καταφέρουν και κατά πόσο μπορούν να δουλέψουν μόνοι τους. Στον αναστοχασμό κάποιοι δήλωσαν ότι τους άρεσε, επειδή περνούσε πιο εύκολα η ώρα και δούλεψαν συνεργατικά συζητώντας μεταξύ τους τα προβλήματα που ανέκυπταν στη μετάφραση ή τα λεξιλογικά.

Για τα ζητήματα ψηφιακού γραμματισμού, σύντομες παρατηρήσεις πρέπει να γίνουν για λίγους μαθητές που έδειξαν αδυναμία χειρισμού του ψηφιακού περιβάλλοντος. Ίσως, για αυτούς διαδίκτυο είναι η μηχανή αναζήτησης Google· δεν μπορούσαν να βρουν το περιβάλλον του σεναρίου, αν και είχαν τη διεύθυνσή του. Κάποιοι προτίμησαν να απαντούν πρώτα χειρόγραφα και στη συνέχεια να αντιγράφουν τις απαντήσεις στο ψηφιακό περιβάλλον. Άλλοι, με σχετική δεξιότητα στη χρήση του υπολογιστή, έκαναν νευρικές κινήσεις κύλισης της οθόνης χωρίς να διαβάζουν τις οδηγίες, λες και είχαν αποστροφή προς το γλωσσικό κείμενο. Ωστόσο, οι περισσότεροι δεν αντιμετώπισαν προβλήματα και κινήθηκαν αποτελεσματικά στο ψηφιακό περιβάλλον δείχνοντας ότι έχουν δικές τους πρακτικές. Για παράδειγμα δεξιότητες, όπως η χρήση του ιστορικού για να βρουν κάποια σελίδα που ήδη είχαν επισκεφτεί ή η ανάκτηση κωδικού για λογαριασμό σε υπηρεσία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με αξιοποίηση μηνύματος σε κινητό τηλέφωνο (επικαλέστηκαν προσωπική ανάγκη για να βγουν από την αίθουσα).

Παρατηρήσεις σχετικές με ζητήματα υποδομής: Η χρήση των εργαστηρίων πληροφορικής δεν είναι αυτονόητη. Εκτός από τα προβλήματα που υπήρχαν, φέτος παρουσιάστηκε η ανάγκη να χρησιμοποιήσουν πολλοί συνάδερφοι τα εργαστήρια στη διδασκαλία, επειδή είναι κριτήριο της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Από συζητήσεις με συναδέλφους φαίνεται ότι συνήθως η χρήση των ΤΠΕ μεταφράζεται σε εργαλειακή πρακτική που πιθανώς ενισχύει το παραδοσιακό μοντέλο, κάτι που επηρεάζει την εφαρμογή των σεναρίων που έχουν διαφορετική λογική.

Γενικά παρατηρήσεις: Το 45λεπτο που διαρκεί η διδακτική ώρα δεν είναι λειτουργικό για την εφαρμογή ενός σεναρίου, επειδή επιβάλλει διακοπές τη στιγμή που οι μαθητές μπαίνουν στον πνεύμα των δραστηριοτήτων και αρχίζουν να δουλεύουν ουσιαστικά και αποτελεσματικά. Έτσι χάνεται και χρόνος και δουλειά που μένει μισοτελειωμένη. Παράλληλα, δεν επιτυγχάνεται ανατροφοδότηση, εφόσον οι μαθητές δεν βλέπουν το αποτέλεσμα της προσπάθειάς τους. Πρακτικά, θα χρειάζονταν συνεχόμενα διδακτικά τρίωρα, όταν πρόκειται για εφαρμογή σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Easterling, P. E. & B. M. W. Κνοχ. 1999. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Μτφρ. Ν. Κονομής, Χρ. Γρίμπας, Μ. Κονομής. Αθήνα: Παπαδήμας.

Θεοδωρακόπουλος, Β. 1989. *Εισαγωγή στην αττική ρητορεία*. Αθήνα: Επικαιρότητα.

Jaeger, W. 1979. *Δημοσθένης*. Μτφρ. Δ. Καρπούζα – Καρασάββα. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Κωνσταντινόπουλος, Γ. 1986. *Αρχαία Ρόδος*. Αθήνα: ΜΙΕΤ.

Παπανικολάου, Κ. Ν. 1980. *Εισαγωγή στο έργο του Δημοσθένη: Μελέτη*. Αθήνα: Νέα Παιδεία.

[20/05/2014]